

A békeműveletekben résztvevő erők belső veszélyeztetettségei, és a védekezés lehetőségei

Dr. Komjáthy Lajos

*“A legjobb ellátmány a kiváló kiképzés, megóv a felesleges veszteségektől!
/Rommel/”*

A cikk áttekintést ad a békeműveletek során megjelenő belső fenyegetettségéről, ezek formáiról és a demokratikus államok stabilitását, a kormányzati erők munkáját is fenyegető veszélyekről. A szerző elemzi és csoportosítja a fenyegetettségek típusait és formáit. **Elemzi azokat az elvárásokat, amelyek a modern XXI. századi békeműveletekben, mind a fegyveres harcokban, megjelenhetnek és ajánlásokat fogalmaz meg a velük szembeni védelemhez.**

Kulcsszavak: Molotov koktél; aszimmetrikus harc; békeműveletek; modern katonai védelem; kiképzés; felkészítés; tapasztalatok; lázadók, kritikus infrastruktúra, hibrid hadviselés.

Abstract

The article has an overview about the development of the application of lighter devices in the course of the armed fights, the lighter devices and weapons examine his application at the time of the execution of different action. The author analyse and group the various types and forms of threats furthermore, he also analyst expectations that arise in modern, 21st century peace operations and armed conflicts, while he also formulate defence recommendations against them.

Keywords: Molotov cocktail; asymmetric warfare; peace operations; modern defence; training; preparing; experiences; insurgency, critical infra structure, hybrid warfare.

Bevezetés

A XXI. században is komoly feladat a béke megteremtése és fenntartása a világ különböző országaiban. Ez a feladat az összetettsége mellett számos olyan kihívást tartalmaz, amely jelentősen befolyásolhatja a műveletek sikerét. A kijelölt békeműveleti erők felkészítése és feladatvégrehajtása során egyre gyakrabban találkozunk a belső fenyegetettséggel és annak különböző megjelenési formáival. Ezekre a fenyegetettségekre utaló jelek időbeni felismerése jelentős mértékben meghatározhatja a művelet sikerét.[2]

Az évszázadunkra jellemző hatás alapú, hibrid hadviselés már tartalmazza a belső támadásokat, mint az egyik elemét az aszimmetrikus hadviselésnek valamely szemben álló erővel szemben. Ez a veszély fokozottan jelentkezik a többnemzeti erőknél, illetve a multikulturális egységeknél. A parancsnokoknak és törzseiknek kiemelt figyelmet kell fordítani ezen belső fenyegetettségekre az elkerülésére, elhárítására. Fontosságát jelzi, hogy a békeműveletek során számtalan esetben történt támadás a műveletekben résztvevő erők ellen ilyen módszerrel.[1]

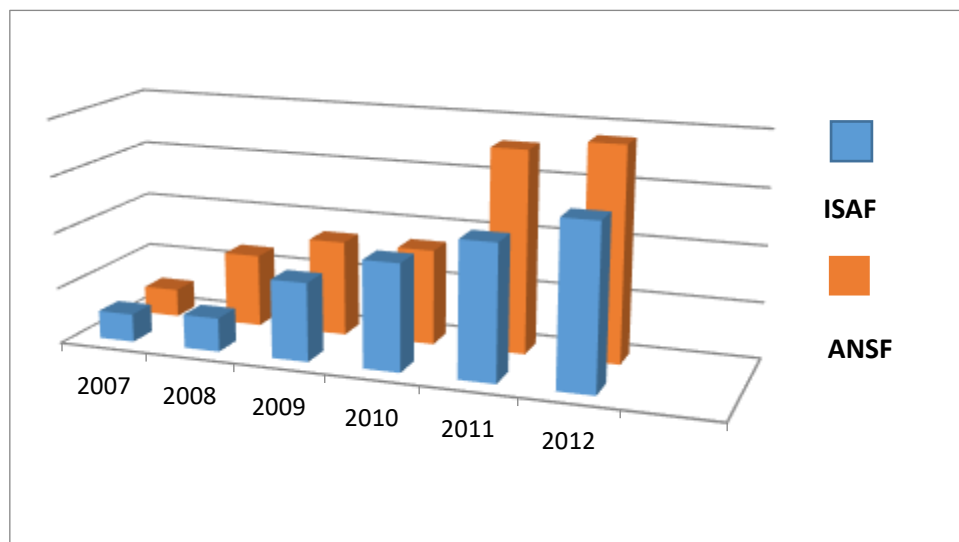
A belső támadások nem korlátozódnak csak a katonai erő ellen, hanem történnek belső támadások más (fegyveres) csoportok pld. rendőri erők ellen is. A támadások kiterjednek a nemzetközi erők képviselői mellett a helyi kormányzati erőkre is.[3]

Mi a belső fenyegetettség? Mik lehetnek a kiváltó okai és milyen módon jelenhet meg a műveletek során?

A belső fenyegetettség általános fogalma szerint, egy olyan sajátos támadás, amikor a támadást végrehajtó a célpont kötelékbe, vagy objektum kezelő állományába tartozik, és mint belső ember jut a támadási pont (célpont) közelébe. (Napjaink egyik legmegdöbbentőbb támadása 2019. október 03-án a párizsi rendőrségnél történt, ahol az elkövető a rendőrség tagjaként támadta meg társait.)[14]

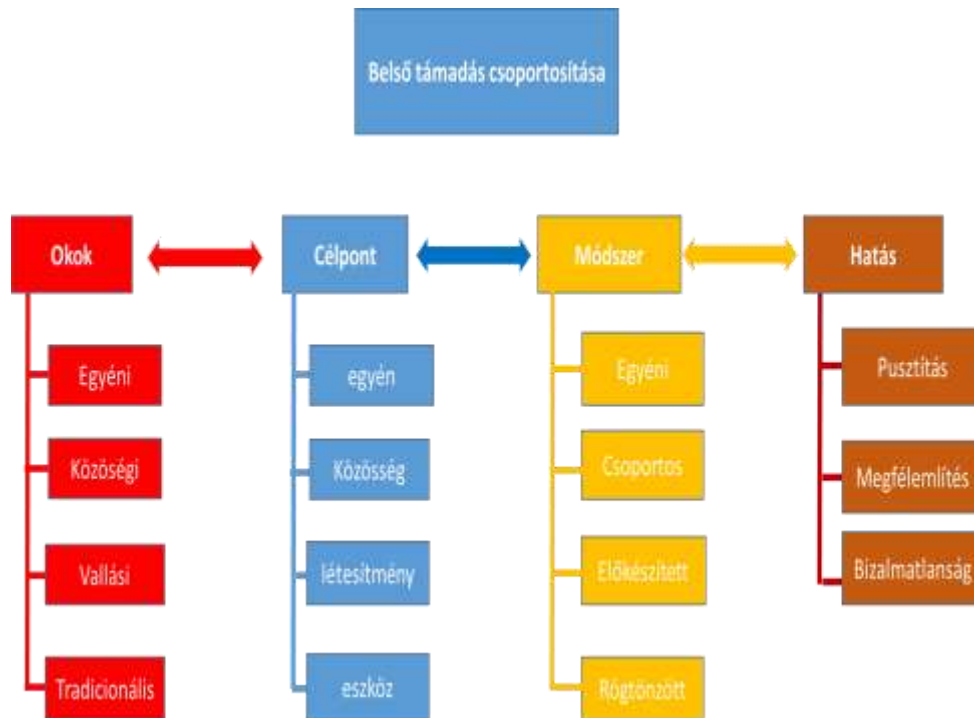
A katonai megfogalmazása szerint olyan, a katonai szervezetek ellen elkövetett fegyveres támadások, ahol a támadó a katonai szervezet tagja vagy az azt kiszolgáló állományhoz tartozik.

Békeműveleti feladatok során elkövetett belső támadások leggyakrabban a stabilizálás során kerülnek végrehajtásra és célpontjuk lehet a stabilizációs erők állománya, az új demokratikus rend képviselője vagy kiemelt objektumok, melyek megsemmisülése, rongálása komoly nehézségeket okoz a demokratikus folyamatok ellátásában.[4]

1. számú ábra. Belső támadások alakulása éves bontásban Afganisztánban ISAF műveletek végrehajtásakor /ISAF=International Security Assistance Force, ANSF=Afghan National Security Forces/(készítette a szerző forrás: ISAF Insider Threat Handbook)

A belső támadásokat a következő felosztásban elemeztem:

2. számú ábra. A belső támadások csoportosítása
(készítette a szerző)

Belső támadást kiváltó okok

Ha vizsgáljuk a támadásokat kiváltó okokat a fenti ábrán megjelöltek szerint, a következő jól elkülöníthető típusok határozhatók meg.

Egyéni sérelmek rendszerint kialakulhatnak a békeműveletek során, illetve közös feladatok, kiképzések végrehajtásakor. A fiatal demokratikus állam kormányzati erői – határőrség, katonaság, rendőrség – felkészítése, kiképzése során a nemzetközi kiképzők által számos olyan lehetőséget rejt, amelyet a kiképzésben résztvevő személyes sérelemként élhet meg. Ez lehet kudarc élmény a kiképzés során, illetve verbális sértés a kiképző részéről netán fizikai sérelem. Nagyon fontos, hogy számos vallási kulturális területen az életkor tekintélyt biztosít. A tekintély megcsorbítása, sértése szintén kiváló ok lehet egy belső támadáshoz. Számos ország kiképzési felkészítési rendszerében tiltva van a fizikai érintkezés a kiképző és a gyakorló között, de vannak olyan országok, ahol ez elengedhetetlen és számos félreértésre adhat okot az ilyen jellegű kiképzés. A támadás végrehajtására fontos egyéni ok lehet a békeműveletek során valamely családtag sérülése, illetve elvesztése.[5]

Közöségi sérelemként jelenhetnek meg maguk a békeműveleti erők, mint hódítók. Úgy mutatja be azokat a helyi-, vagy lázadó média, mint a közösség identitásának és kultúrájának elnyomóját.

Az egyik legérzékenyebb pont a vallási sérelem, amely lehet vélt vagy valós. A békeműveletek során sokszor a nem megfelelő ismeretszint is eredményezheti a helyi vallás megsértését (Afghanistanban az ISAF katonák számos esetben követtek el ilyen hibákat. A legkirívóbb a Baghrami légi bázison történt, ahol "Korán égetés" volt. De az is előfordult, hogy vallási tárgyakat szentségtelenítettek meg (pld. bakancsral tiporták az imaszőnyeget). A gazdasági, ellátási nehézségek egy adott területen nagyon gyorsan átalakulhatnak vallási ellentété különösen több vallási szereplős művelet esetében.[6] Az ilyen esetekben a vallási szélsőségek hamar tért

nyernek. Gyorsan megtalálják azokat a mély vallási beállítottságú embereket, akiket felhasználnak a támadásokra (Anvar Szadat egyiptomi elnököt saját katonai végezték ki egy katonai díszszemle során, tiltakozásul az Izraellel kötött békeszerződés miatt. (mondván elárulta a valást).

Tradicionalis okok is megjelennek, ha olyan műveleti erők vannak jelen, amelyek a történelem során számos esetben álltak szembe a műveleti területen lévő lakosággal, illetve olyan tagjai vannak a műveleti erőknek, amelyek mély, ellenséges érzelmi töltettel kapcsolódnak a helyi emberekhez.[11]

A belső támadások célpontjait vizsgálva a legismertebbek az egyéni célpontok elleni támadások, ilyenkor olyan embereket ér támadás a környezetükből, akiket valamilyen irányvonallal, eszmével azonosítanak, illetve karizmatikus meghatározó vezetője (Ilyen példa volt Indira Gandhi elleni támadás, amelyet saját testőre hajtott végre.) a köteléknek vagy a műveletnek, demokratikus vezetésnek.[8]

Támadások célpontjai lehetnek csoportok, közösségek, műveleti erők, amikor a helyi és a békeműveleti erők valamilyen közös feladatot hajtanak végre, és a támadó – gyakori esetekben öngyilkos merénylő – együtt van a célcsoporttal.

Belső támadás történhet valamely létesítmény ellen, amely meghatározó az adott területen, az ország életében. A kritikus infrastruktúrát kiszolgáló létesítmények jellemzően erős fizikai védelemmel rendelkeznek külső támadás ellen. Csak a belső támadónak van lehetősége ismerve a biztonsági rendszabályokat vagy azok egy részét bejutni az objektumba és ott támadást végrehajtania.

A békeműveletek során belső támadásként olyan célpont kerülhet kijelölésre, amely a műveletekben meghatározó szerepű és jelentőségű eszköz ellen történik. Ez lehet precíziós fegyver, irányító eszköz, vezérlő eszköz, számítógép, illetve a napjainkban egyre inkább felhasználásra kerülő UAV-k. Ezeknek az eszközöknek a megsemmisítése, vagy csak megrongálása komoly hátrányt eredményezhet a műveletek végrehajtásában.

A műveleti területen kiépített bázisok (táborok) működtetése során fokozott figyelmet kell fordítani a közösségi helyiségek biztonságára, védelmére.[7] Ilyen lehet első sorban az étkezdé, ahol a támadó előidézhet fertőzést, illetve ételmérgezést, ezáltal jelentős létszámot tud hosszabb-rövidebb időre kivonni a műveletek végrehajtásából.

Kiemelten fontos és nagy odafigyelést igényelnek a lőszer és üzemanyag ellátó pontok. Az esetleges belső támadó ezeken a helyeken minimális előkészítés mellett komoly anyagi kárt és ellátási problémát tud okozni.

A támadások módszereit tekintve a legáltalánosabb és a legnehezebben felderíthető az egyéni támadás. Nincsenek segítők, társak, gyakran az adott helyzetet kihasználva hajtja végre a támadást az elkövető „az alkalom szüli a tolvajt”, jellemzően a pillanatnyi felindulás vagy sérelem hatására. A legtöbb alkalommal az ilyen támadó, mint öngyilkos merénylő kerül a fókuszba.

A csoportos támadások végrehajtása már szervezést és előkészítést igényel, így felderítése hatékonyabb lehet, mint az egyéni támadások esetén. Jellemzője viszont az összehangolt nagyobb erejű, több sérülttel járó támadás. A csoportos belső támadás lehet az aszimmetrikus hadviselés egyik formája is és előkészítője egy külső összehangolt fegyveres támadásnak.

Előkészített támadásnál a célpont kiválasztása tudatos és bizonyos hatáselemzést is igényel a támadó részéről. Az előkészített támadások, különösen a csoportos támadások a szervezési feladatok miatt már könnyebben felderíthetővé válnak.

A rögtönzött támadások 90%-a érzelmi okok miatt, a kialakult helyzet, alkalom kihasználásával történik és felderítése, előrejelzése a legnehezebb.

Érdekes a belső támadások hatását részletesebben megvizsgálni. Az elérendő eredmény lehet a cél, illetve a célpontok megsemmisítése. Ez gyakorta jellemző az egyéni célpontokra, de lehet a kevésbé biztosított (védett) stacionárius tárgyakra irányuló támadás is. Hatás vizsgálat során soha nem feledkezhetünk meg arról, hogy bár nem gyakori, de hatás szempontjából kiemelt lehet egy fontos személy vagy objektum megsemmisítése.[10] A vezetőknek nem szabad megfeledkezni arról, hogy sosincs tökéletes védelem, ez pedig fokozottan érvényesül a belső támadások során.

A támadások alapvető célja lehet megfélemlítés, amikor a célpont megsemmisítése nem elvárt hatás, de a békeműveletet támogató erők, szervezetek és tömegek felé üzenet, esetleg másodlagos hatásaként lehet zavarkeltés is.

A támadások hatásait elemezve a belső támadásoknak egyik hatása lehet a bizalmatlanság megteremtése a békeműveleti erők irányába, vagy zavarkeltés, esetenként tömeghisztéria, amely előkészíthet egy összehangolt fegyveres támadást a kormányzati és békefenntartó erők ellen. Ez a támadás nem csak fizikai támadás lehet, hanem esetenként tudatosan végrehajtott rémhírterjesztés is beépített személyektől. Másik hatása lehet a demokratikus erők soraiban történő nagyfokú bizalmatlanság kialakítása egymás iránt, ezáltal a lázadók elleni fellépés, a műveletek hatékonyságának csökkentése. ("az ellenség a sorainkban van")[13] A támadások harmadik hatása pedig ténylegesen a fizikai pusztítás, rombolás.

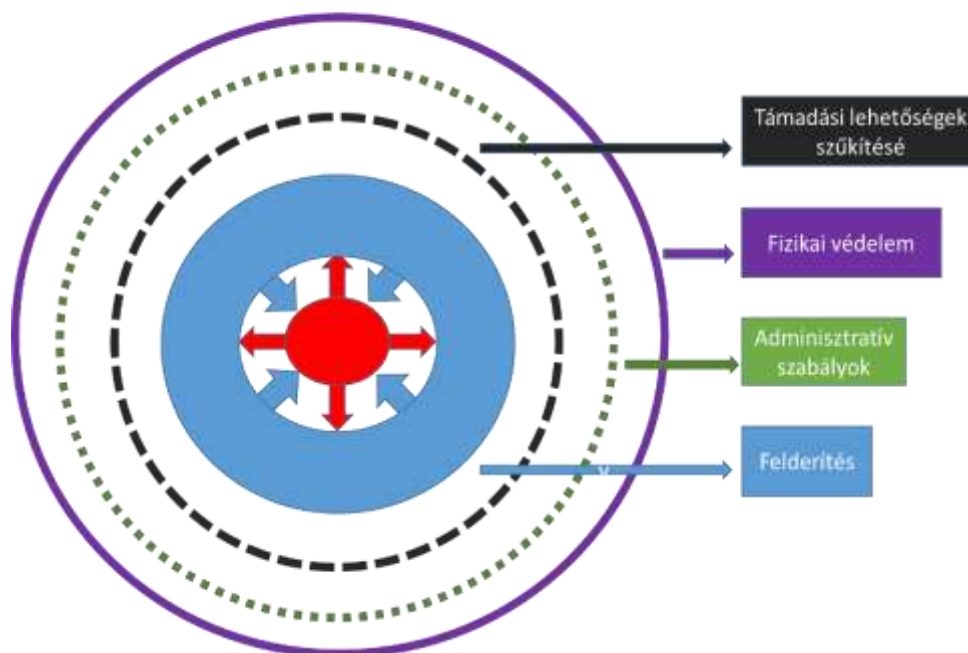
Hogyan tudunk védekezni a belső támadások ellen?

A belső támadások elleni védelem a támadások összetettségéből és bonyolultságából adódóan nagyon nehéz, viszont mindent meg kell tenni elhárításuk, illetve hatásuk csökkentése érdekében.

A legfontosabb megelőzési módszer a felderítés. Ennek során a felderítés minden fajtáját igénybe kell venni és az ellenőrzött információkat a leggyorsabban el kell juttatni a lehetséges célpontokhoz, s ezzel egy időben azonnali ellenintézkedéseket kell kiadni. A felderítés során hangsúlyt kell fektetni a megelőzésre, és hogy a lehetséges támadó előtt rejtve maradjon a felderítés ténye. A felderítések végrehajtása során a rejtett információszerzésnek és elemzésnek kiemelkedő szerepet kell kapnia.[9]

A megelőzés módszerei közé tartozik az adminisztratív szabályok kialakítása és azok betartása a vezetői és végrehajtói állománnyal. Ilyenek például a védett objektumba történő belépések korlátozása, a biztonsági bevizsgálások, átvilágítások egy beosztás betöltése, elfoglalása előtt. Ilyen volt például Afganisztánban az RC NORTH arab munkásai minden nap és minden esetben átvizsgálásra kerültek, védett személyek érkezésekor valamint Angela Merkel 2012. márciusi villám látogatáskor megtiltották a belépésüket a tábor területére és csak a vezetői állomány korlátozott része tudta az érkezés pontos idejét.[4]

4 körös védelem a belső támadások ellen

3. számú ábra. A négykörös védelem összetevői
Készítette a szerző

Gyakori rendszabály, hogy a védett objektumba csak az ott rendszeresített eszközöket, illetve felszereléseket lehet használni. Ide sorolható, hogy az alkalmazások során a bevetési csoportok, kisalegységek – amennyiben lehetséges – mind nemzeti, mind vallási hovatartozást tekintve homogének legyenek. A védett objektumba történő belépési lehetőség korlátozása az ISAF RC NORTH vezetési pontjára történő bejutás egy elektromos kapun keresztül történt és csak meghatározott személyek és beosztású katonák kaptak erre jogosultságot.

A fizikai védelem két főcsoportra osztható, az egyéni védőeszközök használatára és a kollektív eszközök biztosított védelemre. Ezek használata az egyén érdeke, de a használat megkövetelése a parancsnok, a vezető felelőssége.

A támadási lehetőségek szűkítése (korlátozása) egy összetett tevékenység, amely arra irányul, hogy kivédjük, de legfőképpen megelőzzük a belső támadásokat.

A belső támadások főbb jellemzői:

A belső támadások három alapvető jellemzője:

- 1) a meglepés;
- 2) a gyorsaság;
- 3) a sokkhatás.

Ezeknek a jellemzőknek a tükrében adódnak a védekezés lehetőségei illetve eszközei. A meglepést a gyors elemzésekkel, folyamatos adatgyűjtéssel és riasztási rendszerrel tudjuk csökkenteni. A gyorsaságot az adminisztratív szabályok betartásával és ellenőrzésével csökkenthetjük.

A belső támadás okozta sokkhatást tudatos felkészítéssel, a békeműveletek személyi állományának pszichikai vizsgálatokon alapuló kiválasztásával, és a folyamatos tapasztalat feldolgozásokkal tudjuk csökkenteni. A tapasztalatoknak megfelelően a védekezés alkalmas módszereinek a megválasztása, és a belső támadások elleni felkészítések kiemelt feladatot jelentenek a vezetők részére.

Összegzés, javaslat

„A belső fenyegetés kérdése nagyon komplex. Nem szabad megfélemedezünk arról, hogy az nemcsak konkrét támadás formájában jelentkezhet, legyőzéséhez átfogó, integrált megközelítésre van szükség, mely szoros együttműködést kíván mind az ISAF erőktől, mind az afgánoktól. Az eddigiekben ismertetettek alapján elmondhatjuk, hogy a fenyegetést komolyan veszi az ISAF, és mind az afgán kormánnyal, mind a csapathozzájáruló országokkal közösen tesz erőfeszítéseket a veszély visszaszorítása érdekében minden szinten.”[12]

A szerző véleménye szerint nem lehet egyértelműen meghatározni a belső támadást kiváltó okokat. A belső támadáshoz vezető okok összetettek és meghatározásuk nagyon nagy figyelmet igényel. Mégis mit tehetünk ezeknek az eseményeknek a csökkentésére, esetleges elkerülésére:

- kiemelt jelentőségű a média és tömegtájékoztatás feladata a békeműveletek elfogadtatásában, és a helyi lakosság támogatásának megnyerése érdekében;
- nagyon fontos az új demokratikus államok kormányzati erőinek felkészítése során a személyes kapcsolatok kialakítása a kiképzők és a gyakorlók közt;
- a felkészítők (kiképzők) részéről magas fokú kulturális és vallási ismeretekkel szükséges rendelkezni a műveleti terület lakosságáról;
- a kiképzési, pedagógiai módszerek és hatékonyság folyamatos felülvizsgálata a kiképzések során;
- a nemzeti sajátosságok elfogadása és pártatlanság a különböző nemzeti és nemzetiségi kérdésekben;
- közös feladat végrehajtás során az új demokratikus állam kormányzati erői és a saját csapatok között jól elhatárolni a feladatokat;
- minimalizálni a polgári lakosság anyagi és emberi veszteségeit a békeművelet végrehajtásakor;
- a műveleti környezet megfelelő és folyamatos értékelése és elemzése;
- békeműveleti erők célirányos felkészítése a feladatokra;
- aktív és passzív rendszabályok bevezetésével és betartásával csökkenteni a támadások lehetőségét;
- kiemelten kell kezelni a műveleti területen történő Befogadó Nemzeti Támogatás kérdéseit, mivel nem kellő odafigyelés esetén könnyen szűk keresztmetszetté válhat, ezáltal veszélyeztetheti kontingensek biztonságát.

A békeműveletek sikerének egyik kulcskérdése a helyi lakosság szimpátiájának, elfogadó készségének a növelése. A lázadó (ellenzéki erők gyakran kiváló kommunikációval igyekeznek szembe fordítani a lakosságot a műveleti erőkkel. A gazdasági és ellátási nehézségek okaként a külső erőket nevezik meg (felhasználják a nemzeti termékeket, elfogyasztják előlünk az élelmiszereket, tönkre teszik a termőföldjeinket a járművekkel stb.) Afganisztánban heti szinten voltak megbeszélések a műveleti erők által okozott kár megtérítésére illetve a helyi lakosság ellátásának segítésére. Ezért kiemelt feladat a békeműveletekben a helyi emberek logisztikai

támogatása (mezőgazdaság, iparközlekedés) Teli hassal az ember nem megy harcolni, elégedett ember nem bevonható erőszakos cselekedetekbe.

„A háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz, pénz”

/Raimondo Montecuccoli/

„A békéhez ennek többszöröse...”

/Szerző/

A szerzők véleménye szerint ezek azok a kulcskérdések, amelyek fókuszban tartásával van esély a belső fenyegetettség csökkentésére minimalizálására. A fegyveres erők tagjainak védelmében számos tanulmány és ajánlás készült a témában, de ezek csak akkor hatékonyak, ha megköveteljük azok betartását.

Felhasznált irodalom

[1] Komjáthy Lajos: Hatásalapú műveletek előkészítése a felkelők elleni tevékenységek során. Budapest, Honvédségi Szemle, 144:(3) (2016)

[2] Fukuyama Francis: Államépítés, Kormányzás és világrend a 21. században Budapest, 2005 ISBN: 9637340122

[3] Tibor Horvath: Emergency cases at countering improvised explosive devices, and their potential management. Revista Academiei Fortelor Terestre/Land Forces Academy Review 94: 2 (2019)

[4] Tibor Horvath: Az ISAF Északi Regionális Parancsnokság felépítése, törzse és működése. In: Boldizsár, Gábor; Wagner, Péter (szerk.) A Magyar Honvédség befejezett szárazföldi műveletei Afganisztánban: Tapasztalatgyűjtemény, Budapest, Magyarország: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, (2014)

[5] Tibor Horvath: A műveleti környezet műszaki támogatásának kihívásai In: Csengeri, János; Krajnc, Zoltán (szerk.) Humánvédelem - békeműveleti és veszélyhelyzet-kezelési eljárások fejlesztése Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, (2016)

[6] Horváth, Tibor; Tábi, Levente: A C-IED feladatokat kiegészítő, támogató képességek. Honvédségi Szemle: A Magyar Honvédség Központi Folyóirata, 2021/5, 24 p. (2021)

[7] Horváth, Tibor; Ember, István: Characteristics of homemade explosive materials and the possibilities of their identification. REVISTA ACADEMIEI FORTELOR TERESTRE / LAND FORCES ACADEMY REVIEW 26: 2 (102) pp. 100-107, 8 p. (2021)

[8] Horváth, Tibor; Komjáthy, Lajos: Major issues of insider threat and attack based on lessons learned in the area of operations. REVISTA ACADEMIEI FORTELOR TERESTRE / LAND FORCES ACADEMY REVIEW 25: 2 (98) pp. 108-114., 16 p. (2020)

[9] Lajos Komjáthy: Training of Experiences, Method and Peculiarities of the Training of Law Enforcement Organizations of Young Democratic States During in Peace Operations. Hadtudományi Szemle X évfolyam 4 szám. Budapest, (2017)

[10] Lajos Komjáthy: The Nature and History of Cooperation of Military and Police Members and their Tasks during Crisis Management, Hadtudományi Szemle X évfolyam 2 szám, Budapest (2017)

[11] Kiss Álmos Péter: Háború a nép között - Esettanulmányok a negyedik generációs hadviselés történetéből, Zrínyi kiadó ISBN 9789633276716. Budapest, (2016)

[12] Schmidt Imre: A „Belső Fenyegetés” (Insider Threat) Afganisztáni Tapasztalatai. Honvédségi Szemle 2013/5

[13] Angela Merkel Villám látogatása Afganisztánban. Forrás internet: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/afghanistan/9137652/Angela-Merkel-in-surprise-visit-to-Afghanistan-amid-rising-tensions.html>

Letöltve: 2019. augusztus 22.

[14] Rendőr támadt kollégáira Párizsban. Forrás internet: <https://korkep.sk/cikkek/kulugyek/2019/10/03/keses-tamadas-parizsban-meghalt-negy-rendor-az-elkovetot-agyonlottek/>

Letöltve 2020. január 5.

Dr. Komjáthy Lajos alezredes, egyetemi adjunktus

Nemzeti Közszerológati Egyetem, Összhaderónemi Műveleti Tanszék

komjathy.lajos.jozsef@uni-nke.hu